

opusdei.org

Să educăm pentru viață

Să-i educăm pe părinți să nu rămână pasivi în misiunea lor educativă. Un nou text din colecția „Editoriale pentru familie” publicate pe acest site.

02.10.2011

Formarea tineretului este o sarcină entuziasmantă: o muncă pe care Dumnezeu însuși a încredințat-o în mod fundamental părinților. O muncă delicată și puternică, răbdătoare și veselă, nu lipsită de nedumeriri și care te face adesea să

te adresezi lui Dumnezeu în căutarea luminii. Să educi este o operă de artist care vrea să ducă la plenitudine potențialele existente în fiecare copii: să-i ajuți să descopere importanța de a se gândi la alții, să-i înveți să creeze raporturi autentic umane, să-și învingă teama de a se angaja... În definitiv, fiecare persoană să devină aptă de a răspunde planului lui Dumnezeu asupra propriei vieți.

Recunoscând că vor exista mereu dificultăți exterioare și aspecte de ameliorat, Sfântul Josemaría îi încurajează pe părinți să *păstreze o inimă tânără ca să le fie mai ușor să primească cu simpatie aspirațiile nobile și chiar extravagantele copiilor lor. Viața se schimbă și se poate ca multe lucruri noi să nu ne placă - este chiar posibil ca ele să nu fie obiectiv mai bune decât precedentele - dar ele nu sunt mai rele decât până acum: sunt pur și simplu alte moduri de*

viață, nimic în plus. În multe cazuri, conflictele apar, pentru că se dă importanță lucrurilor ne semnificative, care pot fi trecute cu un pic de recul și umor (1).

Plecăm deci de la faptul că, în sarcina dificilă de a educa, putem întotdeauna face mai bine, fiindcă nu există educație perfectă: putem învăța chiar din greșeli. Merită osteneala să consacram timp pentru a ne actualiza formarea, cu un obiectiv clar: noi educăm pentru viață.

Autoritate și libertate

Dacă părinții, asimilând, din greșeală, fericirea bunăstării, își concentrează eforturile pentru a nu le lipsi nimic copiilor, pentru ca ei să aibă multe momente de fericire și să nu fie în contra timp, ei uită că, important nu este *să-și iubească mult copiii* - ceea ce, fără îndoială, este cazul - ci *de a-i iubi bine*. Nu este bine

pentru ei să constate că totul este deja organizat, că nu mai au de ce să se zbată.

Lupta, cu efortul pe care-o comportă, este indispensabilă pentru a crește, pentru a se maturiza, pentru a-și lua în posesie propria existență; pe scurt, pentru a o conduce în libertate, fără a sucomba, prin absența oricărui spirit critic, influențelor exterioare.

Catehismul Bisericii Catolice

amintește că a ignora situația reală a omului, natura sa rănită, „*dă loc la grave erori în domeniul educației*” (2).

A ține cont de păcatul originar și consecințele sale - slăbiciunea, înclinarea spre rău și nevoia consecventă de a lupta împotriva ta însuși, de a te învinge - este indispensabil pentru a forma persoane libere. Un copil sau un tânăr abandonat gusturilor, înclinațiilor naturii sale, alunecă pe

un plan înclinat care sfârșește prin a-i anchiloza energiile libertății sale.

Dacă o asemenea tendință nu este contracarată printr-o cerință adaptată fiecărei vârste, care antrenează la lupta cu sine însuși, el va avea mai târziu serioase dificultăți pentru a realiza un proiect de viață, care să merite. *A-și iubi bine* copiii înseamnă a-i pune în situația de a atinge stăpânirea de sine: a face din ei persoane libere. Pentru aceasta, va trebui, desigur, să marcăm limite, să impunem reguli, pe care nu doar copiii trebuie să le îndeplinească, dar și părinții.

Să educi, înseamnă și să propui virtuți: abnegație, hărnicie, loialitate, sinceritate, puritate... prezentându-le într-o manieră atrăgătoare, dar în același timp fără a coborî nivelul cerinței. Înseamnă să-i motivezi pe copii pentru ca ei să facă bine lucrurile, dar fără a exagera, fără a

dramatiza atunci când apar eșecuri, învățându-i mai degrabă să-și însușească experiența.

Înseamnă să-i încurajăm spre a se ambiționa în realizarea scopurilor nobile, fără să li se substituie în efortul lor. Și, mai ales, să dezvoltăm autoexigența, lupta, o autoexigență care nu va fi prezentă ca un scop în sine, ci ca un mijloc de a învăța să acționeze cu dreptate și de manieră autonomă în raport cu părinții.

Copilul, tânărul, nu înțelege încă sensul multor obligații. Pentru a suplini lipsa naturală de experiență, el are nevoie de sprijin solid: persoane care, câștigându-i încrederea, îl sfătuiesc cu autoritate. El are nevoie, concret, de a se sprijini pe autoritatea părinților și a profesorilor, care nu pot uita că o parte din rolul lor este să-i învețe pe copii să evolueze în libertate și cu responsabilitate. După cum o spunea

Sfântul Josemaría, în *educarea copiilor voștri*, voi trebuie să conciliați libertatea și autoritatea (3).

Autoritatea părinților pe lângă copii nu vine dintr-un caracter rigid și autoritar. Ea se bazează mai degrabă pe bunul exemplu: pe dragostea dintre soți, pe unitatea judecății pe care copiii o constată la ei, pe generozitate, pe timpul pe care ei li-l consacră, pe afecțiunea - o afecțiune exigentă - care le lipsește, pe climatul de viață creștină, pe care ei îl creează în cămin; și de asemenea pe claritatea și încrederea cu care ei îi tratează pe copii.

Această autoritate trebuie să se exercite cu forța sufletului, măsurând ceea ce este rezonabil de a cere după vârsta și situația fiecăruia; cu dragoste și fermitate; fără a se lăsa vreodată învinși de o afecțiune rău înțeleasă, care ar putea duce la a evita pe deasupra să-i contrarieze pe

copii; de-a lungul timpului, aceasta ar provoca la ei o atitudine pasivă și capricioasă. *Primul lucru de făcut*, spunea fondatorul nostru cu ocazia unei reuniuni, *este să se evite cele două extreme: prea multă bunătate și prea multă exigență* (4).

Sfântul Josemaría ilustra altă dată acest dificil echilibru invocând propria copilărie. *Vă voi povesti ceea ce făcea o mamă cu un fiu, care era foarte dificil la mâncare: nu vrei din acestea? Ei bine, nu mânca. Altcineva intervenea: i-ai putea poate prepara... Nu-i fac nimic special - răspundea mama - va mânca felul următor! Acest copil nu a mâncat ardei iute, pentru că era bleguț, până la paisprezece ani; îi intrase în cap ideea că nu-i place și, pe cuvânt, îi plăcu mult de îndată ce a început să mănânce ardei iuți!..* (5)

Părinții trebuie să-i ghideze pe copii, conciliind autoritatea și înțelegerea. A accepta capriciile copiilor

înseamnă, uneori, evitarea situațiilor inconfortabile.

Cu răbdare, este necesar să-i facem să înțeleagă când au greșit. Le formăm astfel conștiința, fără a lăsa să treacă ocaziile de a învăța să distingă între bine și rău, între ceea ce trebuie să faci sau să eviți; prin rațiuni adaptate vârstei lor, își vor da seama ce îi place lui Dumnezeu și altora și de ce.

A te maturiza presupune a ieși din tine însuți, ceea ce implică să faci sacrificii. La început, copilul este centrat pe lumea sa; el crește în măsura în care înțelege că el nu este centrul universului, când începe să se deschidă la realitate și celorlalți. Aceasta presupune ca el să învețe să se sacrifice pentru frații și surorile sale, să-și îndeplinească obligațiile acasă, la școală și față de Dumnezeu. Aceasta implică și să se supună: să renunțe la capriciile sale, să încerce

să facă pe placul părinților... Este un traseu pe care nimeni nu-l poate parcurge singur. Misiunea părinților este să scoată ce este mai bun din copiii lor, chiar dacă acest lucru doare, uneori.

Cu afecțiune, cu imaginație și forța sufletului, ei trebuie să-i ajute să dobândească o personalitate solidă și echilibrată. Cu timpul, copiii vor înțelege mai profund sensul multor comportamente, interdicțiile sau indicațiile părinților lor, care le pot părea pe moment un pic arbitrare; ei vor fi foarte recunoscători, inclusiv pentru acele momente de o mai mare severitate - care n-au fost expresia mâniei, ci a iubirii pentru ei - care îi făcuse să sufere. În plus, ei vor fi început să învețe ei înșiși să educe generațiile viitoare.

Să educăm pentru viață

A educa înseamnă a pregăti pentru viață, o viață care, de obicei, nu este

lipsită de dificultăți; de obicei trebuie făcut un efort pentru a atinge un oarecare obiectiv în domeniul profesional, uman sau spiritual. Cu ce rimează atunci teama de ceea ce se simt copiii *frustrați* când lipsește un mijloc material? Ei trebuie să învețe a trăi pe lângă persoane dotate cu o mai mare inteligență, care posedă o mai mare șansă sau un prestigiu social mai important. Să învețe că nu este ușor să-ți câștigi traiul; cum să înfrunți carențele și limitele materiale sau umane; să-ți asumi riscuri, dacă vrei să abordezi afaceri care merită efortul; să știi să suporti eșecul, fără să te lași dărâmat de el.

Dorința de a le face drumul mai lin, pentru a îndepărta cea mai mică piedică, departe de a le face bine, îi slăbește și îi face incapabili să înfrunte dificultățile pe care le vor întâlni la universitate, la muncă sau în relațiile cu ceilalți. Singurul mod

de a-i învăța să treacă peste obstacole este să le înfrunte.

Nu este deloc nevoie ca ei, copiii să posede totul, nici să aibă pe moment ceea ce vor, părinții să nu cedeze capriciilor lor. Din contră, copiii trebuie să învețe să renunțe și să aștepte: nu este adevărat că multe lucruri în viață *pot aștepta* și altele *trebuie în mod necesar să aștepte*? Sfântul Josemaría nu poate fi mai clar în acest sens: *Nu fiți excesiv de generoși cu banii (...) Ca ei să învețe să trăiască cu sobrietate, să ducă o viață un pic spartană; adică creștină. Este greu, dar trebuie curaj. Aveți curaj pentru a educa cu austeritate; altfel, nu veți face nimic* (6).

Un exces de protecție, pentru a îndepărta copilul de orice contrarietate, îl lasă în realitate fără apărare în fața mediului ambiant; această atitudine protecționistă

contrastă radical cu adevărata educație.

Termenul „a educa” vine din cuvintele latine *e-ducere* și *e-ducare*. Prima etimologie este în raport cu acțiunea de a *furniza* valori ce duc la deplina dezvoltare a persoanei. A doua indică acțiunea de a *scoate* din ea ceea ce are mai bun de dat, în maniera artistului care *scoate* din blocul de marmură o frumoasă sculptură. În cele două cazuri, libertatea copilului joacă un rol decisiv.

În loc de a avea o atitudine protecționistă, este necesar ca părinții să le ofere copiilor ocazia de a lua hotărâri și să-și asume consecințele lor, așa încât ei să-și poată rezolva micile probleme cu efort. În general, este necesar să se promoveze situațiile care le favorizează autonomia personală, obiectiv prioritar al oricărei sarcini

educative. În același timp, această autonomie trebuie să fie proporțională cu capacitatea lor de a o exersa. Puterea în mediile financiare sau materiale, pe care ei nu știu a le administra cu prudență, n-ar avea sens; cu atât mai mult de a-i lăsa singuri în fața televizorului sau să navigheze pe internet; tot așa nu ar fi logic să ignorăm conținutul jocurilor video pe care ei le au.

A educa cu responsabilitate este altă față a educării în libertate. Dacă părinții vor să justifice tot ce fac copiii lor, va fi dificil ca aceștia să se simtă responsabili de alegerile lor proaste. Asemenea atitudine îi privează de o apreciere reală a acțiunilor lor și, prin urmare de o sursă indispensabilă de cunoaștere de sine și de experiență.

Dacă, de exemplu, în loc de a-i lăsa să-și asume un randament școlar mediocru, se aruncă greșeala asupra

profesorilor sau a instituției școlare, o manieră greșită de a înfrunța viața se va forma progresiv la ei: ei nu se vor simți responsabili decât de tot ceea ce este bun, astfel încât orice eșec sau greșală este cauzată din exterior. Astfel s-ar naște o atitudine frecvent plângăreață, care aruncă mereu greșala asupra sistemului sau a colegilor de muncă; sau o tendință de autocompătămire și căutarea de compensații ce conduc la imaturitate.

Întotdeauna să educăm

Toate aceste raționamente nu sunt specifice adolescenței sau anumitor etape deosebit de intense în viața unui copil. Părinții educă întotdeauna, într-o manieră sau alta. Acțiunile lor nu sunt niciodată neutre nici neînsemnate chiar dacă copiii n-au decât câteva luni. Desigur, figura *micului tiran* nu este rară: copilul de la patru la șase ani

care impune acasă legea capriciilor sale, depășind capacitatea părinților săi de a-l educa.

Ori, părinții nu numai *educă întotdeauna*, dar ei trebuie în plus să *educe pentru totdeauna*. Mult mai utilă ar fi o educație care s-ar limita la a rezolva situațiile conjuncturale ale momentului prezent, uitând proiecția lor viitoare. Miza este să dai copiilor autonomia personală necesară. Fără ea, copiii ar fi la cheremul a tot felul de dependențe. Unele, mai vizibile, ca cele care se raportează la spiritul de consumație, la sex sau la drog; altele, mai subtile, dar nu mai puțin importante, ca cele care se leagă de ideologiile la modă.

Să nu uităm că perioada în care copiii rămân în sânul familiei este limitată. Iar în plus, chiar în timpul acestei perioade, timpul pe care-l petrec departe de părinți este mult mai mare celui în care sunt

realmente cu ei. Ori, acest timp este prețios. Un mare număr de persoane găsesc astăzi serioase dificultăți de a petrece timp cu copiii lor și, fără nicio îndoială, este una din cauzele anumitor situații, pe care le-am evocat. Într-adevăr, când părinții își văd puțin timp copiii, este mult mai dificil să fie exigenți cu ei; în primul rând pentru că nu le cunosc preocupările și nu-i cunosc bine; apoi, pentru că pot deveni foarte exigenți, *otrăvind* cu cerințele lor inconfortabile rarele momente când toată familia este împreună. Nimic nu poate înlocui prezența părinților în cămin.

Încrederea

Autoritatea părinților depinde în mare parte de afecțiunea efectivă pe care o percep copiii lor. Ei se simt într-adevăr iubiți, când li se acordă în mod obișnuit atenție și interes și când văd că se face tot posibilul

pentru a li se acorda timp. Într-un context asemănător, pot fi ajutați cu autoritate și la momentul potrivit: când le cunoaștem grijile, dificultățile în studiu sau prietenie, mediile pe care le frecventează; cu ce își petrec timpul; cum reacționează, ce îi bucură sau îi întristează; când ești la curent cu succesele sau insuccesele lor.

Copiii, ca și adolescenții și tinerii, au nevoie să poată vorbi fără teamă cu părinții lor. Cât de important este progresul în formarea lor, când se reușește stabilirea unei comunicări și a unui dialog cu copiii noștri! Sfântul Josemaría, cu umor, spunea în acest sens: *Este foarte bine ca băieții să știe că și tata, când avea doisprezece, paisprezece, șaisprezece ani, făcea și el destule greșeli, dar că, atunci el mergea la tatăl său - bunicul copilului, deschizându-și sufletul și că acesta îi rezolva preocupările și îl ajuta. Voi puteți exagera puțin în acest sens,*

Dumnezeu nu se va supăra. Apoi vorbiți-le față-n față, fiecăruia în parte, cu mare încredere. Acordați-le un pic de timp (...). Dacă te ocupi astfel de ei, vei vedea cum și ei se schimbă și țin cont de remarcile tale, pentru că ai devenit prietenul lor (7).

Trebuie să hrănim constant această ambianță de încredere, având întotdeauna încredere în spusele lor, fără rezervă, fără a lăsa să se creeze o distanță pe care n-am mai putea-o acoperi.

Ajutorul specialiștilor în educație, în școlile sau instituțiile, pe care le frecventează copiii noștri, pot fi de un real ajutor: datorită părinților și educatorilor, copiii pot primi o formare personală foarte bună. Dar, să nu se uite că părinții sunt adevărații protagoniști. Iar acest lucru cere timp, prezență alături de ei, să te gândești la ei, să cauți

momentul oportun, să le accepti obiceiurile, să le acorzi încredere.

Este nevoie să-ți susții temeinic familia; să îți faci timp pentru ea și să-l folosești la maximum în favoarea ei. Ceea ce presupune o mare abnegație și implică adesea mari sacrificii care, în anumite cazuri, pot condiționa situația financiară.

Acestea fiind zise, prestigiul profesional, bineînțeles, se integrează într-un ansamblu mai larg: prestigiul uman și creștin, în care binele familiei se situează deasupra succesului profesional. Dilemele, uneori aparente, care se pot prezenta în acest domeniu, trebuie să fie rezolvate pornind de la credință și în rugăciune, căutând voia lui Dumnezeu.

Virtutea speranței este foarte necesară pentru părinți. Educarea copiilor aduce multe satisfacții, dar și neliniști și griji deloc neglijabile. Nu

trebuie să cedăm în fața eșecului orice s-ar întâmpla. Din contră, cu optimism, cu credință și speranță, putem reîncepe oricând. Niciun efort nu va fi zadarnic, chiar dacă poate părea că ajunge prea târziu sau că rezultatele sunt invizibile.

Paternitatea și maternitatea nu iau sfârșit niciodată. Copiii vor avea mereu nevoie de rugăciunea și de afecțiunea părinților lor, înțelegând prin aceasta și perioada când ei vor fi autonomi. Sfânta Maria nu l-a abandonat pe Isus pe Calvar.

Exemplul darului lui Dumnezeu și a sacrificiului până la capăt pot lumina această sarcină pasionantă pe care Dumnezeu o încredințează mamelor și taților. Să educi pentru viață: o sarcină a iubirii.

A. Villar

---

[1]. Sf. Josemaría, *Conversaciones*, n° 100.

[2]. *Catehismul Bisericii Catolice*, n° 407.

[3]. Sf. Josemaría, *Hogares luminosos y alegres*, p. 68.

[4]. *Ibid.*, p. 73.

[5]. *Ibid.*, p. 72.

[6]. Sf. Josemaría, *Notas de la predicación oral, Dos meses de catequesis*, II, p. 788.

[7]. Sf. Josemaría, *Notas de la predicación oral, Dos meses de catequesis*, II, p. 806.